

ТАНИЛЦУУЛГА

Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна” гэж, мөн зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна” гэж заасан.

Улсын Их Хурлын 2010 оны 48 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал”-ын 3.2-т “Эдийн засгийн аюулгүй байдал”-ын хүрээнд “Эдийн засгийн олон тулгуурт, оновчтой бүтэц бүхий, хөрөнгө оруулалтын тэнцвэртэй бодлого явуулах, эдийн засгийн өөрийгөө тэтгэх чадавхыг бүрдүүлж, эдийн засгийн бие даасан байдал, хэвийн үйл ажиллагааг хангах, үндэсний орлогыг бүрдүүлэх бодлого баримтална” гэж тусгасан.

Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилго 4-т “Эдийн засгийн тогтвортой өсөлт иргэн бүрдээ хүрсэн, дундаж давхарга зонхилсон, ядуурал эрс буурсан, эдийн засгийн хөгжлийн бодлогын суурийг бүрдүүлж, дотоод хэрэгцээгээ өөрсдөө хангадаг, экспорт эрчимжсэн, хөрөнгө оруулалт, хуримтлалын чадавхаа бүрдүүлсэн, олон тулгуурт эдийн засагтай улс болно”, уг зорилгыг хэрэгжүүлэх I үе шат (2021-2030)-нд “1.гадаадын хөрөнгө оруулалтыг дэмжих нөхцөл бүрдсэн байна”, мөн “Хөрөнгө оруулалтын таатай орчныг бүрдүүлж, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг хөгжүүлсэн байна”, мөн “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа”-ны 4.3.12-т “Гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, зохицуулалтын орчныг сайжруулна” гэж тус тус заасан.

Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”-ийн 5.2.3-т “гадаад хөрөнгө оруулалт, худалдааг дэмжсэн төрийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгож, нэг цонхны нэгдмэл бодлого хэрэгжүүлж хэвшинэ”, Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 4.5.3-т “Гадаадын хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг тууштай хамгаалж, дэд бүтэц, уул уурхай, эрчим хүч, хүнс, хөдөө аж ахуй, аялал жуулчлал зэрэг эдийн засгийн тэргүүлэх салбар, мега төслүүдэд гадаадын хөрөнгө оруулалт татах, хөнгөлөлттэй зээл, буцалтгүй тусламж авахад дэмжлэг үзүүлнэ” гэж заасан байна.

Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор баталсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын 5 дугаар хавсралтад Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн

шинэчилсэн найруулгын төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ гэж тус тус заасны дагуу Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг шинэчлэн найруулах хууль зүйн хэрэгцээ шаардлага бий болсон.

Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлт 2015 оноос хойш гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын орох урсгалаас шууд хамаарч байна. Түүнчлэн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 75 орчим хувийг хувийн хэвшил бүрдүүлдэг ба хөдөө аж ахуй, боловсруулах, барилга, худалдаа зэрэг салбарын үйлдвэрлэлийг хувийн хэвшил дангаар бүрдүүлж байна.

Монгол Улсад 1990-2023 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар нийт 41.1 тэрбум ам.долларын гадаадын хөрөнгө оруулалт орж ирснээс 73 хувь нь уул уурхайн олборлолт 11 хувь нь худалдаа, үйлчилгээний салбарт хийгдсэн бол бусад салбарууд нийлээд 16 хувийг эзэлж байгаа нь гадаадын хөрөнгө оруулалт төрөлжихгүй, зөвхөн нэг салбарт харьцангуй ихээр төвлөрч байна. Оюутолгой төслийн уул уурхайн олборлолт, бүтээн байгуулалттай холбоотойгоор Монгол Улсад орж ирэх гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт 2011 оноос эрс нэмэгдэж, сүүлийн 10 жилийн дунджаар гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын 42 хувийг “Оюутолгой” ХХК дангаар бүрдүүлж байна.

Монгол Улсын хэмжээнд 2023 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд нийт 246.8 мянган аж ахуйн нэгж бүртгэлтэй байгаагаас гадаадын хөрөнгө оруулалттай 9,350 аж ахуйн нэгж үйл ажиллагаа явуулж байна. Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд 1990-2023 онд нийт 14,836 гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж бүртгэгдсэнээс 5486 аж ахуйн нэгж татан буугдсан байна. Эдгээр аж ахуйн нэгжийн 33 хувь нь 2010-2022 онд татан буугдсан байна.

Сүүлийн 3 жилийн дунджаар аж ахуйн нэгжийн төлсөн нийт татварын 23 хувийг буюу 2.63 их наяд төгрөгийг гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж бүрдүүлсэн бол 2022 онд 16 хувь буюу 2.4 их наяд болж буурсан байна.

Үүнтэй холбоотойгоор Монгол Улсын хувьд хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах, хөрөнгө оруулагчийг зах зээлийн судалгаа, мэдээллээр хангах замаар хөрөнгө оруулалт татах, шинээр хөрөнгө оруулалт орж ирэх үеийн бүртгэл, тусгай зөвшөөрөл авах үйл ажиллагааг сайжруулж, хөрөнгө оруулалтын үе шатад тогтвортой байдлыг хангах, үйл ажиллагаа шуурхай явуулах нөхцөлөөр хангах, хөрөнгө оруулагчийн хууль ёсны эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, гомдол маргаан шийдвэрлүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх шаардлагатай байна.

Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа нь эдийн засгийн бүх салбар, үйл ажиллагааг хамарсан өргөн хүрээний асуудал тул хөрөнгө оруулалтын бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг улс, салбар, салбар хооронд болон бүс, орон нутгийн түвшинд уялдуулан зохицуулах, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих чиглэлээр төрийн байгууллагын уялдаа холбоог хангах шаардлагатай байна.

Улсын Их Хурлаас 2013 онд Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг баталснаас хойш нийт 11 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орсон бөгөөд дийлэнх өөрчлөлт нь бусад хуулийг дагалдаж нэмэлт, өөрчлөлт орсон тул хуулиар зохицуулж буй зарим төрлийн харилцааг тодруулах, хууль хоорондын уялдааг сайжруулах хэрэгцээ, шаардлага үүсээд байна.

Иймд дээр дурдсан нөхцөл шаардлагад үндэслэн гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх замаар эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, хөрөнгө оруулалтын орчинд тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсрууллаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу 2023 оны 04 дүгээр сарын 14-ний өдрөөс эхлэн 06 дугаар сарын 19-ний өдрийг хүртэл буюу 65 хоногийн хугацаанд хуулийн төслийг монгол, англи хэлээр цахим хуудсанд байршуулж, олон нийтийн саналыг авсан. Мөн олон улсын байгууллага, хөгжлийн түнш, Монгол Улсад суугаа Элчин сайдын яамд, мэргэжлийн холбоод, бизнесийн зөвлөл, танхимууд, төрийн байгууллага, гадаад, дотоодын 120 гаруй байгууллагын 250 орчим төлөөллийг оролцуулан хуулийн төслийн нээлттэй хэлэлцүүлгийг 2 удаа, хөрөнгө оруулагч, мэргэжлийн холбоодын төлөөллүүдтэй 10 гаруй цуврал уулзалтуудыг зохион байгуулан олон нийтийн оролцоог хангаж ажиллалаа.

Хуулийн төсөлд олон улсын байгууллага, хөгжлийн түнш, Монгол Улсад суугаа Элчин сайдын яамд, мэргэжлийн холбоод, бизнесийн зөвлөл, танхимууд, төрийн байгууллага, гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгж, иргэдээс нийт 695 саналыг хүлээн авлаа. Нийт ирүүлсэн 695 саналын 60 хувийг хуулийн төсөлд тусгаж, 20 хувийг тусгаагүй, 20 хувь нь сэтгэгдэл байсан бөгөөд санал ирүүлсэн байгууллагуудад хуулийн төсөлд хэрхэн тусгасан талаар хариу мэдэгдэж ажилласан.

Хуулийн төслийг хөрөнгө оруулалтын орчны тогтвортой байдлыг хангах, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, хөрөнгө оруулагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, хөрөнгө оруулалтын баталгааг сайжруулах, хөрөнгө оруулагчдад үзүүлэх дэмжлэг, төрийн үйлчилгээг сайжруулж, хялбаршуулахыг зорьж дараах 10 зарчмын асуудлуудыг шинээр тусган боловсруулаад байна. Үүнд:

- Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааг хориглосон, хязгаарласан зарим зохицуулалтуудыг арилгасан.
- Хөрөнгө оруулагчдад үзүүлэх баталгааг олон улсын сайн туршлагад нийцүүлэн сайжруулсан.
- Хөрөнгө оруулагчийн эрх, ашгийг хамгаалах зөвлөл буюу гомдол шийдвэрлэх тогтолцоог бүрдүүлж, гомдлыг шийдвэрлэх асуудлыг нарийвчлан тусгасан.
- Хөрөнгө оруулагч, төр хооронд үүссэн хөрөнгө оруулалтын маргааныг олон улсын арбитрын журмаар шийдвэрлүүлэх эрхийг баталгаажуулсан.

- Хөрөнгө оруулалтыг хамгаалах, дэмжих үүргийг төрийн бүх байгууллагуудын чиг үүрэг болгон тодорхойлж тусгасан.
- Татварын урамшууллын асуудлыг татварын хуулиар зохицуулах өөрчлөлт оруулсан.
- Төрөөс хийх төлөвлөгөөт хяналт шалгалтын давхардлыг арилгах зохицуулалтыг оруулсан.
- Тогтворжуулах гэрчилгээ олгох шалгуурыг хялбаршуулж, цахимаар олгох нөхцөлийг бүрдүүлсэн.

Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн хувьд дараах үр дүн гарна. Үүнд:

1. Хөрөнгө оруулалтын таатай орчин бүрдэж, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт татах, дахин хөрөнгө оруулалтыг идэвхжүүлэх, хөрөнгийн урсгалыг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах нөхцөл бүрдэнэ.

2. Эдийн засгийг төрөлжүүлж, үйлдвэрлэлийг дэмжих, нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүний экспортыг нэмэгдүүлэх, гадаад худалдааг өргөжүүлэх, дэвшилтэд техник технологи, ноу-хау нэвтэрснээр бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний чанар сайжирч, инновацийг дэмжих замаар Монгол Улсын өрсөлдөх чадвар дээшилнэ.

3. Тогтвортой ажлын байр бий болж, шинэ мэдлэг, ур чадварыг эзэмшүүлж, ажиллах хүчний оролцоо, хөдөлмөр эрхлэлт нэмэгдэж, дундаж цалингийн хэмжээ болон өрхийн орлого нэмэгдэнэ.

4. Хөрөнгө оруулалтад тулгуурлан дэд бүтцийн салбарын бүтээн байгуулалт нэмэгдэж, тээвэр, логистикийн зардал буурах, ханган нийлүүлэлтийн сүлжээний үр ашиг нэмэгдэх, улмаар шинээр хөрөнгө оруулалт татах боломжийг бий болгоно.

5. Хөрөнгө оруулалт нэмэгдсэнээр татварын бааз суурь тэлж, төсвийн орлого нэмэгдэн улс болон орон нутгийн хөгжлийг хурдасгаж, төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

Хуулийн төсөл нь үндсэн 7 бүлэг, 33 зүйлээс бүрдэх бөгөөд хуулийн төслийг дагалдаж Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай, “Хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл болон холбогдох бусад 18 хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хамтад нь боловсруулсан.

Засгийн газрын 2023 оны 06 дугаар сарын 21-ний өдрийн 27 дугаар хуралдаанаар Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон дагалдах бусад хууль тогтоомжийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтсон болно.

ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Хуулийн төслийг Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлал, Хуулийн тогтоомжийн тухай хуулийн шаардлагад нийцүүлсэн боловсруулж, олон нийтээс ирүүлсэн санал, Засгийн газрын гишүүдийн саналыг тусган 7 бүлэг 33 зүйлтэйгээр боловсруулсан.

№	Бүлэг	Зүйл	Танилцуулга
1	Нийтлэг үндэслэл	<p>1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт</p> <p>2 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын хууль тогтоомж</p> <p>3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ</p> <p>4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт</p> <p>5 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын хэлбэр, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа</p>	<p>1.Хуулийн төслийн зорилтыг НҮБ-ын Худалдаа, хөгжлийн бага хурлын хөрөнгө оруулалтын орчны мэдээллийн санд буй 124 оны хөрөнгө оруулалтын хуулийн зорилго, олон улсын байгууллагуудаас өгсөн зөвлөмж, хуулийн төсөлд ирүүлсэн саналд үндэслэн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, хөрөнгө оруулагчийн эрх, хууль ёсны ашиг, сонирхлыг хамгаалах, хөрөнгө оруулагчийн эрх үүргийг тодорхойлж өөрчлөн найруулсан.</p> <p>2.Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа нь бүх төрлийн салбарт хамаарах тул хуулийн нэрийг тоочих нь орхигдуулах эрсдэлтэй. Иймд, хууль тогтоомж хэсгийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, энэ хууль болон эдгээр хуульд нийцүүлсэн бусад хууль тогтоомж гэж тодорхойлсон.</p> <p>3.Хуулийн төслийн үйлчлэх хүрээг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагад нийцүүлэн хамааралгүй зохицуулалтыг хасаж, хуулийн төсөлд тусгасан зохицуулалтуудтай уялдуулсан.</p> <p>4.Хуулийн төслийн нэр томъёонд дараах зарчмын нэмэлт, өөрчлөлтийг бий болгосон. Үүнд:</p> <p>-Гадаадын хөрөнгө оруулагч хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлага болох 100 мянган ам.долларын шаардлагыг хүчингүй болгосон.</p> <p>-“Хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг” гэсэн нэр томъёог олон улсын жишигт нийцүүлж, “хөрөнгө оруулалтын урамшуулал” (investment incentive) гэж өөрчилсөн.</p> <p>-Хөрөнгө оруулалтыг дэмжих (investment promote) гэсэн томъёоллыг олон улсад хэрэглэгддэг агуулгын дагуу тодорхойлж хуулийн төсөлд тусгасан. Энэ хүрээнд хөрөнгө оруулалтыг дэмжих бодлого нь хөрөнгө оруулалтыг татахын тулд хөрөнгө оруулагчид үйлчлэх, мэдээлэх зэрэг чиг үүргийг тодорхойлсон байна.</p> <p>-шууд бус хөрөнгө оруулалт буюу портфолио хөрөнгө оруулалтыг тодорхойлолтыг тусгасан.</p> <p>-хөрөнгө оруулалтын гомдол гэсэн нэр томъёог томъёолсон.</p>

			<p>-гадаадын төрийн өмчит хуулийн этгээдэд зөвшөөрөл олгох зохицуулалтыг хассан тул нэр томъёог хассан.</p> <p>5. Хөрөнгө оруулалт гэсэн агуулгыг өмнөх хуулийн дагуу тодорхойлсныг хэвээр үлдээсэн. Харин хөрөнгө оруулалт хийх хэлбэрийн хүрээг илүү өргөжүүлсэн. Энэ хүрээнд техник хэрэгсэл, үйл ажиллагаагаар хөрөнгө оруулах боломжийг тодорхойлсон.</p> <p>Мөн хөрөнгө оруулалтад хамаарахгүй хэлбэрүүдийг нарийвчлан тусгасан.</p>
2	Хөрөнгө оруулалтын баталгаа, хөрөнгө оруулагчийн эрх, үүрэг	<p>6 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын нийтлэг баталгаа</p> <p>7 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулагчийн эрх</p> <p>8 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулагчийн үүрэг</p>	<p>6.Хөрөнгө оруулагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хөндсөн аливаа шийдвэрийн талаар урьдчилан мэдээлэх, хэлэлцүүлэх, саналаа илэрхийлэх боломж олгох, албан ёсоор хэвлэн нийтэлж нээлттэй байлгах баталгааг тусгасан.</p> <p>Хөрөнгийг зөвхөн гагцхүү нийтлэг ашиг сонирхлын үүднээс үл ялгаварлах зарчмаар, зөвхөн хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу, нөхөн төлөх нөхцөлөөр дайчлан авч болно. Хөрөнгийг дайчлан авах бол бүрэн хэмжээгээр тооцож, зохих ёсоор шуурхай олгох бөгөөд энэхүү нөхөх олговорт ирээдүйд олон ашиг, орлогыг тооцохгүй гэсэн олон улсын зарчмыг тусгасан.</p> <p>Үнэлгээний шалгуур тогтоох журмыг мөн хуулийн төсөлд тусгасан бөгөөд үүнд: хөрөнгийн өнөөгийн үнэ цэн, хөрөнгийн татвар төлсөн үнэлгээг оролцуулсан хөрөнгийн үнэлгээ болон зохистой гэж үзвэл бодит зах зээлийн үнэлгээг тооцож, үнийн хамт төлөхөөр тусгасан.</p> <p>7.Хөрөнгө оруулагч нь хөрөнгө оруулалт хийх эрх нээлттэй гэж тодорхойлсон. Хөрөнгө оруулалт хийх хязгаарласан салбарыг зөвхөн хуулиар тогтоох бөгөөд энэ хүү мэдээлийг хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хөрөнгө оруулагч, олон нийтэд шийдвэр гаргах тухай бүр байнга мэдээлж байхыг төсөлд тусгасан.</p> <p>8.Хөрөнгө оруулагчийн үүргийг тодорхойлохдоо Монгол Улсын хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөхийг заасан бөгөөд хөрөнгө оруулалтыг бодитой гүйцэтгэх ёстой ба бодитой хийсэн хөрөнгө оруулалт гэснийг хуулийн төсөлд тодорхойлсон.</p>
3	Хөрөнгө оруулалтын талаарх төрийн байгууллагын чиг үүрэг	<p>9 дүгээр зүйл.Засгийн газрын чиг үүрэг</p> <p>10 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг</p> <p>11 дүгээр зүйл.Хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг</p> <p>12 дугаар зүйл.Хөрөнгө</p>	<p>9.Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах чиг үүрэгтэй. Хөрөнгө оруулалтын гомдлыг хүлээн авч, эцэслэн шийдвэрлэх, төрийн байгууллагуудад чиглэл өгөх чиг үүргийг шинээр бий болгосон.</p> <p>10.Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд хөрөнгө оруулалтыг татах, хөрөнгө оруулалтын орчныг сурталчлах, хөрөнгө оруулагчид үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүргийг хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн</p>

		<p>оруулалтын талаар төрийн бусад байгууллагын чиг үүрэг</p> <p>13 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын талаар нутгийн захиргааны болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын чиг үүрэг</p> <p>14 дүгээр зүйл.Хөрөнгө оруулалтыг дэмжих талаар Дипломат төлөөлөгчийн газрын бүрэн эрх</p>	<p>төрийн захиргааны төв байгууллага буюу Эдийн засаг, хөгжлийн яам дангаараа хэрэгжүүлэхээр заасан.</p> <p>Хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь тогтворжуулах гэрчилгээ олгох чиг үүргийг хэрэгжүүлэх бөгөөд эрх бүхий бусад төрийн байгууллагатай хамтран хэрэгжилтэд хяналт тавих зохицуулалтыг тусгасан.</p> <p>11.Хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хөрөнгө оруулалтыг татах, хадгалах, өргөжүүлэх зэрэг хөрөнгө оруулалтыг дэмжихэд чиглэсэн цогц үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах, хөрөнгө оруулагчид мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх, хөрөнгө оруулагчийн хууль ёсны эрх, ашгийг хамгаалахад дэмжлэг үзүүлэх, хөрөнгө оруулалтын орчны чиглэлээр нэгдсэн статистик мэдээллийг гаргах, мэдээллийн санг хөтлөх чиг үүрэгтэй ажиллахаар тусгасан.</p> <p>12.Төрийн бусад байгууллага нь хөрөнгө оруулагчийн үйл ажиллагаанд хийх төлөвлөгөөт хяналт, шалгалтыг жилд 2-оос илүүгүй хийх, хөрөнгө оруулагчийн үйл ажиллагааг хууль бус үндэслэлээр зогсоох, түдгэлзүүлэх, саад учруулахыг хориглоно. Энэ тохиолдолд хууль бусаад хөрөнгө дайчлан авсанд тооцох талаар тусгасан. Мөн хүчин төгөлдөр шүүх, арбитрын шийдвэрээр төрөөс хохирлыг нөхөн төлөх шийдвэр гарсан бол учруулсан хохирлыг буруутай этгээдээр гаргуулах үндэслэл болно.</p> <p>13.Орон нутгийн захиргааны болон нутгийн удирдлагын байгууллага нь мөн төрийн бусад байгууллагын чиг үүргийг гүйцэтгэж, хуульд заасан хариуцлагыг хүлээнэ. Ингэснээр хөрөнгө оруулагч нарын үйл ажиллагаанд хууль бусаар саад учруулж буй төрийн хүнд суртал, нэмэлт шаардлагыг бууруулах ач холбогдолтой.</p> <p>14.Дипломат төлөөлөгчийн газар нь хөрөнгө оруулалт шаардлагатай төсөл, хөтөлбөрийг сурталчлах, холбох, дэмжлэг үзүүлэх зэрэг чиглэлээр хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран ажиллахаар тусгасан. Энэ харилцааг зохицуулах журмыг гадаад харилцааны болон хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батлахаар тусгасан.</p>
4	Хөрөнгө оруулалтын урамшуулал	<p>15 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын урамшуулал</p> <p>16 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын татварын бус урамшуулал</p> <p>17 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын татварын хувь хэмжээг тогтворжуулах</p>	<p>15.Хөрөнгө оруулалтын хуулиар татварын бус урамшуулал болон татварын хувь хэмжээ тогтворжуулах урамшууллыг үзүүлэх боломжтой.</p> <p>16.Татварын бус урамшуулал нь хөрөнгө оруулагч үйл ажиллагаа явуулахад шаардлагатай дэмжлэг болно. Үүнд, газрын асуудал, ажиллах хүчний зөвшөөрөл, улсын</p>

		<p>урамшуулал 18 дугаар зүйл.Тогтворжуулах гэрчилгээ олгох нөхцөл, тавигдах шаардлага 19 дүгээр зүйл.Тогтворжуулах гэрчилгээ авах тухай хүсэлт гаргах 20 дугаар зүйл.Тогтворжуулах гэрчилгээ олгох 21 дүгээр зүйл.Тогтворжуулах гэрчилгээг хүчингүй болгох 22 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын гэрээ 23 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах хүсэлт гаргах 24 дүгээр зүйл.Хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах 25 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын гэрээ, тогтворжуулах гэрчилгээний хэрэгжилтэд хяналт тавих</p>	<p>бүртгэлийн асуудал, оршин суух зөвшөөрөл зэрэг үйл ажиллагаа явуулахад үзүүлэх урамшууллыг хамруулсан. Одоо байгаа хуулийн хүрээнд 60 хүртэл жилээр газар ашиглуулах талаар заасан бол үүнийг Газрын тухай хуульд заасан газар эзэмших эрхтэй холбоотойгоор 15-60 жил гэж хамгийн бага хугацааг тодорхой болгосон. Мөн газрын асуудлыг заавал Засгийн газар бус Газрын тухай хуульд заасны дагуу холбогдох орон нутаг өөрөө шийдэх эрхийг олгосон.</p> <p>17.Татвар тогтворжуулах гэрчилгээ олгох, хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах замаар татварын хувь хэмжээ тогтворжуулах урамшууллыг олгохоор заасан. Энэ хүрээнд 4 төрлийн татварыг тогтворжуулах одоогийн хуулийн зохицуулалтыг хэвээр үлдээсэн. Мөн татварыг зөвхөн татварын хуулиар зохицуулах тухай Татварын ерөнхий хуулийн зарчмаар Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд заасан хэрэгждэггүй хуулийн зохицуулалтыг хүчингүй болгосон. Татварын дэмжлэгийг “урамшуулал” гэж нэрлэн, урамшуулал үзүүлэх хугацаа нь гэрчилгээ олгогдсон өдрөөс эхлэн гэрчилгээний хүчинтэй хугацаанд үзүүлнэ гэж төсөлд тусгасан.</p> <p>18. Тогтворжуулах гэрчилгээ авах журмыг хялбаршуулсан. Тогтворжуулах гэрчилгээг 5-аас доошгүй жилийн хугацаанд төсөл хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулагчид олгох бөгөөд нутаг дэвсгэрийг Улаанбаатар хот болон бусад гэж ангилсан. Тогтворжуулах гэрчилгээний хугацааг доод тал нь 10 жил байх бөгөөд хөрөнгө оруулалтын хэмжээг Улаанбаатар хотод 20-50 тэрбум, орон нутагт 10-50 тэрбум төгрөг байхаар төсөлд тусгасан. 15 жил тогтворжуулах төслийн хувьд хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 50 тэрбумээс дээш 100 тэрбум, 20 жил тогтворжуулах төслийн хувьд 100 тэмбум төгрөгөөс дээш хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийхээр тусгасан.</p> <p>19.Тогтворжуулах гэрчилгээ авах хүсэлтийг цахим хэлбэрээр гаргах, хүсэлтэд хуулийн этгээдийн баталгаа, танилцуулга, улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, бизнес төлөвлөгөө, техник, эдийн засгийн үндэслэл, хуульд заасан бол байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээг хавсаргахаар тусгасан.</p> <p>20.Тогтворжуулах гэрчилгээг хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага олгоно.</p> <p>21. Тогтворжуулах гэрчилгээг хүчингүй болгох үндэслэлийг тодорхойлсон. Үүнд хуульд заасан өмнөх нөхцөлүүдийг хэвээр үлдээв.</p> <p>22-25. 500 тэрбум төгрөг ба түүнээс дээш хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх этгээд нь</p>
--	--	---	---

			хөрөнгө оруулалтын гэрээ байгуулах хүсэлтээ илэрхийлсний үндсэн дээр асуудлыг Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулж, эрх авсны үндсэн дээр уг гэрээг салбарын сайд, хөрөнгө оруулалтын асуудал эрхэлсэн сайд хамтран байгуулахаар тусгасан. Уг гэрээний хугацаа нь төслийн хугацаанаас хамаарах бөгөөд энэ нь 20 жилээс багагүй байхаар төсөлд тусгасан.
5	Хөрөнгө оруулагчийн гомдлыг шийдвэрлэх ажиллагаа	26 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулагч гомдол гаргах, гомдлыг хүлээн авах 27 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулагчийн эрх, ашгийг хамгаалах зөвлөл, түүний ажиллах журам 28 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулагчийн гомдлыг хянан магадлах 29 дүгээр зүйл.Хөрөнгө оруулагчийн гомдлыг эцэслэн шийдвэрлэх	Хөрөнгө оруулагч нь төрийн байгууллага, албан хаагчийн хууль бус үйлдэл, эс үйлдэхүйн улмаас учирсан хохирол, эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлоо хамгаалуулах зорилгоор хөрөнгө оруулагчийн эрх ашгийг хамгаалах зөвлөлд гомдол гаргах эрхийг бий болгосон. Уг зөвлөл нь хууль ёсны эрх ашгийг хамгаалах асуудлаар шийдвэр гаргах бус зөвлөн туслах, асуудлыг зуучлан шийдвэрлэх боломжийг бүрдүүлсэн. Уг зөвлөл нь учирсан нөхцөлийг байдлыг тодруулсны үндсэн дээр шийдвэрлэх саналыг боловсруулан Засгийн газарт танилцуулж, төрийн захиргааны эцсийн шийдвэрийг гаргах боломж бүрдэнэ.
6	Хөрөнгө оруулалтын маргаан	30 дугаар зүйл.Хөрөнгө оруулалтын маргаан	1.Хөрөнгө оруулагч-төр хооронд үүсэх хөрөнгө оруулалтын маргаан. Арбитрын хэлэлцээрийг талууд харилцан тохиролцож бичгээр үйлдсэн байхыг холбогдох Монгол Улсын олон улсын гэрээ, конвенцид заасан байдаг. Монгол Улс нь ICSID Convention буюу Улс болон гадаад улсын иргэн хооронд хөрөнгө оруулалтын маргааныг шийдвэрлэх тухай конвенцид нэгдэн орсон. Уг Конвенцид арбитрын хэлэлцээрийг бичгээр үйлдсэн байхыг мөн шаарддаг. Хөрөнгө оруулагч, төр хооронд үүссэн хөрөнгө оруулалттай холбоотой маргаан нь дараах 3 арбитрын хэлэлцээрт үндэслэж арбитрт хандах эрх үүсдэг: (i) хөрөнгө оруулалтын гэрээ (ii) хоёр талт олон улсын гэрээ (iii) хөрөнгө оруулалтын хуульд төр нь хөрөнгө оруулалтын маргааныг олон улсын арбитраар шийдвэрлэх нэг талын зөвшөөрөл (arbitration consent)-ийг өгөх. Энэ тохиолдолд хөрөнгө оруулагч нь арбитрт нэхэмжлэл гаргаснаар нэг талын зөвшөөрлийг хүлээн авсанд тооцох бөгөөд арбитрын хэлэлцээр бичгээр үйлдэгдсэнд тооцох үндэслэл болно. Хуулийн төсөлд (iii)-т дурдсан төрийн зөвшөөрлийг олгож байгаа нь онцлог зохицуулалт болсон. Энэ зарчим олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн, бөгөөд ийм зохицуулалтыг тусгасан олон улс орон үндэсний хууль тогтоомждоо тусгасан байдаг. 2.Шүүхийн онцгой харьяалалд хамааруулсан маргаан. Татвар, газар зэрэг шүүхийн онцгой харьяалалд хамааруулсан маргааныг

			<p>Монгол Улсын шүүхээр шийдвэрлэхийг төслийн 32.3-т заасан.</p> <p>3.Иргэн, хуулийн этгээд хоорондын арилжааны маргаан.</p> <p>Арбитрын хэлэлцээр нь талуудын тохиролцох зарчмын дагуу байгуулагддаг буюу маргаанаа шийдвэрлүүлэх арбитраа талууд хэлэлцээрийн хүрээнд тохиролцдог. Арбитрын хэлэлцээртэй бол талууд арилжааны маргаанаа арбитрын дагуу шийдвэрлүүлэх, ийм тохиролцоогүй бол Монгол Улсын шүүхээр шийдвэрлүүлэх ерөнхий заалт оруулсан.</p>
7	Бусад зүйл	<p>31 дүгээр зүйл.Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага</p> <p>32 дугаар зүйл.Шилжилтийн үеийн зохицуулалт</p> <p>33 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох</p>	<p>Хууль хүчин төгөлдөр болсноор өмнөх хуулийн дагуу гэрчилгээ авсан, гэрээ байгуулсан байгуулсан этгээдийн эрх ашгийг хэрхэн шийдвэрлэх талаарх зохицуулалтыг тусгасан. Хууль зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэхт болон хууль хүчин төгөлдөр болох заалтыг тусгасан.</p>

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР